

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

25. jaanuar 2017*

Eelotsusetaotlus — Õigusalane koostöö kriminaalasjades — Kohtuotsuste vastastikune tunnustamine —
Raamotsus 2008/909/JSK — Kohaldamisala — Artikkel 28 — Üleminekusäte — Mõiste „lõpliku
kohtuotsuse kuulutamine

Kohtuasjas C-582/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) 30. oktoobri 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. novembril 2015, kriminaalmenetluses, milles süüdistatav on

Gerrit van Vemde,

menetluses osales:

Openbaar Ministerie,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president J. L. da Cruz Vilaça, Euroopa Kohtu asepresident A. Tizzano viienda koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud M. Berger (ettekandja), A. Borg Barthet ja F. Biltgen,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. septembri 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- G. van Vemde, esindaja: *advocaat* P. Souren,
- Openbaar Ministerie, esindajad: K. van der Schaft ja U. Weitzel,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, B. Koopman ja J. Langer,
- Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,
- Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Troosters ja S. Grünheid,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

olles 12. oktoobri 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT 2008, L 327, lk 27) artikli 28 lõike 2 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud menetluses, mis puudutab Hof van beroep Antwerpen'i (Antwerpeni apellatsioonikohus, Belgia) poolt Gerrit van Vemdele mõistetud kolmeaastase vabadusekaotusliku karistuse täideviimist Madalmaades.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Raamotsuse 2008/909 artikkel 1 „Mõisted“ sätestab:

„Käesolevas raamotsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kohtuotsus“ – väljaandjariigi kohtu jõustunud kohtuotsus või korraldus, millega määratakse füüsilisele isikule karistus;
 - b) „karistus“ – mis tahes vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav meede, mis on mõistetud määratud või määramata tähtajaks kriminaalmenetluse alusel kuriteo eest;
 - c) „väljaandjariik“ – liikmesriik, kus kohtuotsus välja anti;
 - d) „täidesaatev riik“ – liikmesriik, kellele kohtuotsus on edastatud selle tunnustamiseks ja täideviimiseks.“
- 4 Raamotsuse artikkel 3 „Eesmärk ja reguleerimisala“ näeb ette:

„1. Käesoleva raamotsuse eesmärgiks on kehtestada eeskirjad, mille kohaselt liikmesriigil, selleks et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tuleb tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide.

[...]

3. Raamotsust kohaldatakse ainult kohtuotsuste tunnustamise ja karistuste täideviimise suhtes käesoleva raamotsuse tähenduses. [...]

[...]“

- 5 Raamotsuse artikkel 28 „Üleminekusäte“ sätestab:

„1. Enne 5. detsembrist 2011 saadud taotluste suhtes kohaldatakse süüdimõistetud isikute üleandmist käsitlevaid olemasolevaid õigusakte. Pärast seda kuupäeva saadud taotluste suhtes kohaldatakse eeskirju, mille liikmesriigid on käesoleva raamotsuse alusel vastu võtnud.

2. Kuid liikmesriik võib käesoleva raamotsuse vastuvõtmisel teha avalduse, et kui lõplik kohtuotsus on tehtud enne tema määratud kuupäeva, jätkab ta väljaandja- ja täidesaatva riigina süüdimõistatud isikute üleandmist käsitlevate kehtivate õigusaktide kohaldamist, mis on kohaldatavad enne 5. detsembrist 2011. Kui selline avaldus on tehtud, kohaldatakse neid õigusakte sellistel juhtudel seoses kõigi liikmesriikidega, sõltumata sellest, kas nad on teinud sama avalduse. See kuupäev ei või olla hilisem kui 5. detsember 2011. Nimetatud avaldus avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*. Selle võib igal ajal tagasi võtta.“

- 6 Madalmaade Kuningriik tegi raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 alusel järgmise avalduse (ELT 2009, L 265, lk 41):

„Kooskõlas artikli 28 lõikega 2 kinnitavad Madalmaad, et kui lõplik kohtuotsus on tehtud enne kolme aasta möödumist raamotsuse jõustumisest, jätkavad nad väljaandja- ja täidesaatva riigina süüdimõistatud isikute üleandmist käsitlevate kehtivate õigusaktide kohaldamist, mis on kohaldatavad enne käesolevat raamotsust.“

Madalmaade õigus

- 7 Raamotsuse 2008/909 rakendamiseks vastu võetud seaduse *Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties* (seadus, mis käsitleb vabadusekaotuslike karistuste, sealhulgas tingimisi täitmisele pööramata jäetud karistuste vastastikust tunnustamist ja täideviimist, edaspidi „WETS“) artikkel 2:11 näeb ette:

„1. [Julgeoleku- ja justiitsminister] edastab [...] kohtuotsuse apellatsioonikohtu kohtujuristile.

2. Kohtujurist esitab viivitamata kohtuotsuse [...] Arnhem-Leeuwardeni [(Madalmaad)] apellatsioonikohtu erikolleegiumile [...]“

- 8 WETSi artikli 2:12 kohaselt otsustab julgeoleku- ja justiitsminister teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuse tunnustamise küsimuse Arnhem-Leeuwardeni apellatsioonikohtu erikolleegiumi hinnangut arvestades.

- 9 WETSi artikkel 5:2 sätestab:

„1. [WETSiga] asendatakse Euroopa Liidu liikmesriikide vahelistes suhetes *Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen* [(kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste täitmise ülekandmise seadus)].

[...]

3. [WETSi] ei kohaldata kohtuotsustele [...], mis on jõustunud enne 5. detsembrist 2011.

[...]“

- 10 Kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste täitmise ülekandmise seaduse artikli 2 kohaselt toimub „välisriikide kohtute otsuste täitmine Madalmaades vaid vastava konventsiooni alusel“.

- 11 Nimetatud seaduse artikli 31 lõige 1 näeb ette, et „[k]ui [Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad)] leiab, et välisriigis tehtud kohtuotsuse täitmine on põhjendatud, annab ta selleks loa ning määrab kooskõlas kohaldatava konventsiooniga karistuse või meetme, millega vastava teo eest Madalmaade õiguse kohaselt karistatakse“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 12 Põhikohtuasjas kõne all olev isik G. van Vemde vahistati 27. oktoobril 2009 Madalmaades Euroopa vahistamismääruse alusel, mille oli andnud Belgia kohus isiku Belgias kohtu alla andmiseks. Pärast G. van Vemde üleandmist neile ametivõimudele jäeti ta Belgias vahi alla ning lasti seejärel selles riigis toimunud kriminaalmenetluses kaitsjoni vastu vabadusse. Enne kohtuotsuse tegemist naasis ta aga omal käel Madalmaadesse.
- 13 Hof van beroep Antwerpen (Antwerpeni apellatsioonikohus) mõistis G. van Vemdele 28. veebruaril 2011 kolmeaastase vabadusekaotusliku karistuse. Kohtuotsus jõustus 6. detsembril 2011 pärast Hof van Cassatie (kassatsioonikohus, Belgia) samal päeval tehtud otsust jätta apellatsioonikohtu otsuse peale esitatud kassatsioonkaebus rahuldamata.
- 14 Belgia ametiasutused palusid 23. juulil 2013 Madalmaade Kuningriiki võtta üle Hof van beroep Antwerpeni (Antwerpeni apellatsioonikohus) otsusega mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täideviimine. Procureur du Roi (kuninga prokurör, Belgia) esitas 10. oktoobril 2013 eelotsusetaotluse esitanud kohtule taotluse anda luba selle karistuse täideviimiseks.
- 15 Kõnealusel kohtul tekib selle taotlusega seoses küsimus, kas raamotsuse 2008/909 rakendamiseks vastu võetud riigisiseseid sätteid, nimelt WETS, on põhikohtuasjale kohaldatavad.
- 16 Ühelt poolt tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates vastata esmapilgul sellele küsimusele jaatavalt, kuna WETSi artikli 5:2 lõike 3 kohaselt on see seadus kohaldatav kohtuotsustele, mis on jõustunud alates 5. detsembrist 2011, ning kuna käesolevas asjas jõustus Hof van beroep Antwerpeni (Antwerpeni apellatsioonikohus) otsus pärast seda kuupäeva ehk 6. detsembril 2011.
- 17 Teiselt poolt on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud kahtlused seoses selle seaduse tõlgendamisega raamotsuse 2008/909 artiklit 28 arvestades.
- 18 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 1 järgi kohaldatakse pärast 5. detsembrit 2011 saadud kohtuotsuse tunnustamise ja karistuse täideviimise taotluste suhtes eeskirju, mille liikmesriigid on selle raamotsuse alusel vastu võtnud, näeb raamotsuse artikli 28 lõige 2 sisuliselt ette, et liikmesriik võib teha avalduse, et kui lõplik kohtuotsus on „tehtud“ enne selle riigi määratud kuupäeva, jätkab ta nende õigusaktide kohaldamist, mis on kohaldatavad enne seda kuupäeva. Madalmaade Kuningriik on aga sellise avalduse teinud.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kui raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõiget 2 tuleb tõlgendada selliselt, et see peab silmas enne liikmesriigi määratud kuupäeva tehtud kohtuotsuseid, olenemata nende jõustumise ajast, siis tuleb WETSi artikli 5:2 lõikes 3 sisalduvat üleminekueeskirja kooskõlalise tõlgendamise põhimõtte kohaselt mõista nii, et see välistab WETSi kohaldamise enne 5. detsembrit 2011 tehtud kohtulahendite suhtes. Põhikohtuasjaga seoses tuleneb sellest, et WETS ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, kuna Hof van beroep Antwerpeni (Antwerpeni apellatsioonikohus) otsus kuulutati 28. veebruaril 2011, mistõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohus pädev lahendama Belgia ametiasutuste esitatud taotlust.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kui aga raamotsuse artikli 28 lõiget 2 tuleks vastupidi tõlgendada nii, et see peab silmas enne liikmesriikide määratud kuupäeva jõustunud kohtuotsuseid, siis ei oleks ta WETSi sätete alusel pädev seda taotlust lahendama.

- 21 Neil asjaoludel otsustas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise küsimuse:

„Kas raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et seal nimetatud avaldus puudutab ainult kohtuotsuseid, mis on kuulutatud enne 5. detsembrist 2011, ning nende jõustumine ei oma tähtsust, või tuleb seda sätet mõista nii, et avaldus puudutab ainult otsuseid, mis on jõustunud enne 5. detsembrist 2011?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et selles on silmas peetud enne asjaomase liikmesriigi määratud kuupäeva kuulutatud kohtuotsuseid, kusjuures see kuupäev ei või olla 5. detsembrist 2011 hilisem, või tuleb seda tõlgendada pigem nii, et see peab silmas ainult enne seda kuupäeva jõustunud kohtuotsuseid.
- 23 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt märkida, et raamotsuse 2008/909 artikli 1 punktis a on „kohtuotsus“ määratletud kui väljaandjariigi kohtu jõustunud kohtuotsus või korraldus, millega määratakse füüsilisele isikule karistus. Raamotsuse artikli 3 lõike 1 sõnastuse järgi on raamotsuse eesmärgiks kehtestada eeskirjad, mille kohaselt liikmesriigil, selleks et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tuleb tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide. Raamotsuse artikli 3 lõige 3 näeb ette, et raamotsust kohaldatakse ainult kohtuotsuste tunnustamise ja karistuste täideviimise suhtes sama raamotsuse tähenduses.
- 24 Järelikult piirdub raamotsuse 2008/909 esemeline kohaldamisala ainult jõustunud kohtuotsustega, et täidesaatev riik neid tunnustaks ja täidaks, ning välja on jäetud otsused, mis on edasi kaevatud, nagu põhikohtuasjas Hof van beroep Antwerpeni (Antwerpeni apellatsioonikohus) 28. veebruari 2011. aasta otsus, mille peale esitati kassatsioonkaebus Hof van Cassatiele (kassatsioonikohus) ja mis jõustus alles pärast seda, kui viimati nimetatud kohus jättis kassatsioonkaebuse 6. detsembril 2011 rahuldamata.
- 25 Järgnevalt tuleb märkida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et liidu sellise õigusnormi mõisteid, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Liidu piires tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (kohtuotsus, 28.7.2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Samas ei viita raamotsuse 2008/909 artikli 1 punkt a, mille määratluse kohaselt tähendab mõiste „kohtuotsus“ jõustunud kohtuotsust või korraldust, mingil viisil liikmesriikide õigusele, mistõttu tuleb asuda seisukohale, et see mõiste on liidu õiguse autonoomne mõiste ja seda tuleb tõlgendada liidu territooriumil ühetaoliselt. Seda tehes tuleb võtta arvesse nii selle sätte sõnastust ja konteksti kui ka nende õigusnormide eesmäärke, mille hulka see kuulub (vt selle kohta kohtuotsus, 28.7.2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punkt 37).
- 27 Kuigi raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 sõnastus ei ole ühemõtteline, räägib selles sättes tehtud viide „lõplik kohtuotsus“ pigem niisuguse tõlgenduse kasuks, mille kohaselt on selle sättega mõeldud kriminaalmenetluses tehtud viimast lahendit, millega süüdimõistetud lõplikult süüdi mõistetakse. Seda tõlgendust kinnitab raamotsuse artikli 1 punktis a sätestatud termini „kohtuotsus“ määratlus. Asjaolu, et nii see artikkel kui ka artikli 28 lõige 2 näevad ette, et kõnealune kohtuotsus on „jõustunud“, rõhutab, et viimati nimetatud sätte kohaldamisel on eriti tähtis asjaolu, et see kohtuotsus ei ole enam vaidlustatav, ja järelikult on tähtis see kuupäev, mil kohtuotsus sellise staatuse sai.

- 28 Peale selle tuleks raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõikes 2 sisalduvaid mõisteid „kohtuotsus“ ja see kohtuotsus on „tehtud“ tõlgendada liidu territooriumil autonoomselt ja ühetaoliselt, kuivõrd nende mõistete ja seega selle sätte ulatus ei saa sõltuda väljaandjariigi ega täidesaatva riigi sisemisest kriminaalmenetlusest.
- 29 Järelikult tuleb kõrvale jätta raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 selline tõlgendus, mille kohaselt sõltub selle kohaldamine kuupäevast, mil kohtuotsus on asjaomase riigisisese õiguse tähenduses „tehtud“, olenemata kohtuotsuse jõustumise kuupäevast.
- 30 Mis puudutab lõpuks konteksti ja selle õigusaktiga taotletud eesmäärke, mille osa on põhikohtuasjas käsitletav säte, siis olgu märgitud, et nagu sisuliselt nendib kohtujurist oma ettepaneku punktides 45–48, on raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõige 2 erand raamotsuse artikli 28 lõikes 1 ette nähtud üldisest korrast, mis näeb ette, et pärast 5. detsembril 2011 saadud kohtuotsuse tunnustamise ja karistuse täideviimise taotluste suhtes kohaldatakse eeskirju, mille liikmesriigid on selle raamotsuse alusel vastu võtnud. Selle üldise korra erandina tuleb esimesena nimetatud sätet tõlgendada kitsalt.
- 31 Kuid piirates nende juhtumite arvu, mille suhtes kohaldatakse jätkuvalt neid õigusakte, mis kehtisid juba enne raamotsuse 2008/909 jõustumist, ning suurendades seega nende juhtumite arvu, mis kuuluksid nende eeskirjade kohaldamisalasse, mille liikmesriigid on raamotsuse alusel vastu võtnud, tagab raamotsuse artikli 28 lõike 2 kitsas tõlgendamine nii, et see säte peab silmas ainult hiljemalt 5. detsembril 2011 jõustunud kohtuotsuseid, kõige paremini raamotsusega taotletud eesmärgi saavutamise. Raamotsuse artikli 3 lõike 1 kohaselt on see eesmärk võimaldada liikmesriigil selleks, et hõlbustada süüdimõistetud isiku sotsiaalset rehabilitatsiooni, tunnustada kohtuotsust ja viia mõistetud karistus täide.
- 32 Lisaks tõstatasid Austria valitsus ja Euroopa Komisjon küsimuse, kas raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 alusel Madalmaade Kuningriigi tehtud avaldus on kehtiv, arvestades selle avalduse tegemise ajahetke. Käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis esitatud tõlgendust arvestades on see küsimus aga hüpoteetiline, kuna seda raamotsust rakendavad Madalmaade-sisised sätted on igal juhul käesolevas kohtuasjas kohaldatavad. Neil asjaoludel ei ole vaja võtta selle kohta seisukohta.
- 33 Eeltoodust tulenevalt tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõike 2 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et sellega peetakse silmas ainult neid kohtuotsuseid, mis on jõustunud enne asjaomase liikmesriigi määratud kuupäeva.

Kohtukulud

- 34 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil artikli 28 lõike 2 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et sellega peetakse silmas ainult neid kohtuotsuseid, mis on jõustunud enne asjaomase liikmesriigi määratud kuupäeva.

Allkirjad